

Nr 553.

Av herr **Karlsson** i Stuvsta m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 196, med förslag till lantarbetstidslag.

Under årtionden ha vårt lands omkring 100 000 lantarbetare, i strävandena till rättvis likställighet med andra arbetargrupper, kämpat för att ernå bättre löner, en människovärdig bostadsstandard, avskaffande av det patriarkaliska statsystemet och, sist men icke minst, en rättvis reglering av arbetstiden. Medan för de flesta arbetargrupper 8-timmarsdagen genomfördes redan vid förra krigsslutet, tillkom först 1936 den första lagliga regleringen av arbetstiden inom jordbruk och trädgårdsskötsel, varvid i stort sett 10 timmars arbetsdag stipulerades. Vid alla sedan dess företagna förändringar i ifrågavarande lagstiftning har, trots vissa förbättringar, likställighetskravet icke genomförts och lantarbetarnas arbetstid förblivit ett exempel på orättvisan i arbetsvillkor mellan land och stad.

Sitt motstånd mot upphävandet av lantarbetarnas särställning i arbetstidshänseende ha lantarbetstidslagens alltså alltid motiverat med jordbrukets »dåliga lönsamhet» och »speciella produktionsbetingelser». Vid såväl lantarbetstidslagens tillkomst som vid senare revisioner har arbetsgivarnas argument tillåtits utöva ett hämmande inflytande på frågans definitiva lösning.

Då frågan ånyo blivit aktuell genom att lantarbetstidslagens giltighet utgår under innevarande år, bör framhållas, att lantarbetstidslagens icke ha något fog för talet om jordbrukets dåliga lönsamhet. Resultatet av den jordbruksekonomiska undersökningen för bokföringsåret 1943—1944 utvisar nämligen en medelförräntning av lantbrukskapitalet av 4½ %. Därtill kommer, att motsvarande siffra för Skånes och Hallands slättbygder är 9½ %, medan den för Norrland är minus 0,1 %. Det råder inget tvivel om att egendomar med anställd arbetskraft, som huvudsakligen är att finna i södra och inellersta Sveriges slättbygder, medan de för Norrlands och mellersta Sveriges skogsbygder äro praktiskt taget obefintliga, ha en förräntning av 6 % och däröver.

Vid utarbetandet av det förslag till ny lantarbetstidslag, som återfinnes i Kungl. Maj:ts proposition nr 196, ha emellertid oberättigade hänsyn tagits till lantarbetstidslagens gamla argument för lantarbetarnas särställning. Visserligen innehåller förslaget vissa förbättringar i förhållande till nu gällande lag såväl i fråga om arbetstidens längd och fördelning som i fråga om lagens tillämpningsområde. Emellertid är förslaget otillfredsställande såväl i fråga

om lagens tillämpningsområde som då det gäller arbetstiden för särskilt djurskötare.

Som motiv för att ytterligare fördröja en definitiv lösning av frågan har denna gång visserligen inte anförts argumentet om jordbrukets dåliga lönsamhet. Däremot har man kvar argumentet om jordbrukets speciella produktionsbetingelser, som nu i form av argumentet om brist på arbetskraft anses motivera, att frågan om en rättvis och definitiv lösning av lantarbetarnas arbetstidsfråga ytterligare uppskjutes.

Som departementschefen själv anført är det »uppenbart att en lösning av jordbrukets arbetskraftsproblem på längre sikt icke kan åvägbringas så länge jordbrukets arbetsförhållanden te sig väsentligt ogynnsammare än arbetsförhållandena inom andra områden, särskilt industriens». Bristen på arbetskraft inom jordbruket är sålunda ett argument för och inte emot en rättvis lösning av hithörande fråga. Flykten från landsbygden är en följd av där rådande arbetsförhållanden: lång arbetstid, dåliga löner och mindervärdiga bostäder. Till detta bör tilläggas, att den nya lagen avses att gälla för tre år framåt. Då kriget nu närmar sig slutet kommer den alltså att gälla för efterkrigstiden med dess arbetskraftsproblem, som ju allmänt anses bli av en de nuvarande förhållandena motsatt natur.

Trots att departementschefen sålunda i sak argumenterat för en definitiv lösning och bland annat också framhållit, att lagen principiellt borde gälla för alla jordbruk med anställd arbetskraft, har han stannat för en kompromiss och i viktiga punkter förbigått Svenska lantarbetareförbundets krav. Även om vi med hänsyn till dispensbestämmelserna och andra bestämmelser, som även behöva väsentligt ändras, icke ha något emot att lagen blott får provisorisk giltighet under ytterligare tre år, anse vi, att lantarbetareförbundets huvudsakliga krav böra bifallas nu. Vi anse, att inga hållbara motiv finnas för att uppskjuta frågan om att utsträcka lagens tillämpningsområde till att omfatta alla jordbruk med anställd arbetskraft samt frågan om en lösning av djurskötarnas veckoledighet, som lantarbetarnas fackliga organisation krävt. Med hänsyn härtill föreslå vi,

att riksdagen, vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag till ny lantarbetstidslag, måtte besluta om att införa följande ändringar i Kungl. Maj:ts förslag:

1 §.

Denna lag äger tillämpning:

1) å jordbruk jämte därtill hörande binäringar, vilka icke bedrivs såsom självständiga företag, samt å byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring som nu nämnts, allt för så vitt i företaget till arbete för arbetsgivarens räkning i regel användes minst en arbetare, bortsett från arbetare,

som användes till arbete, vilket avses under a)—f) här nedan; samt

2) å trädgårdsskötsel — — — beräkning.

Från lagens — — — tillämpning.

4 §.

1 mom. Till — — — ledighet.

b) För arbetare, som huvudsakligen användes till djurskötsel (djurskötare), samt för arbetare, som under minst en vecka ersätter djurskötare, må arbetstiden icke överstiga för dygn nio timmar och för arbetsvecka 50 timmar, med en ledig dag per vecka.

För att — — — 50 timmar.

2 mom. Till arbete — — — 52 timmar.

3 mom. Med arbetsvecka — — — torsdag.

För viss månad given föreskrift om arbetstid skall tillämpas under arbetsvecka, som nyss sagts, vars första dag infaller under månaden.

5 §.

1 mom. Arbetsrådet må, när skäl därtill äro, medgiva att den i 4 § under viss månad angivna veckoarbetstid må utbytas mot under annan månad angiven veckoarbetstid, dock med iakttagande av att ordinarie arbetstid per år icke härigenom förlänges. Därest parterna äro ense härom, må arbetsrådet även godkänna annan fördelning av veckoarbetstiden, dock med den begränsning per år som här ovan anförts.

2 mom. Finnes — — — därtill.

3 mom. Undantag — — — utsträckas.

Stockholm i april 1945.

Erik Karlsson.

Harald Johanson.

Gunnar Adolfsson.